

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher Education

Challenges and Effects of Crisis Situations on Education

2
0
2
4

SELECTED
PAPERS

Berehove,
30-31 March 2023

International Academic Conference

ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 30–31 березня 2023 року

Збірник наукових праць

KRÍZISHELYZETEK
HATÁSA ÉS KIHÍVÁSAI
AZ OKTATÁSBAN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2023. március 30–31.

Tanulmánykötet

CHALLENGES AND EFFECTS
OF CRISIS SITUATIONS
ON EDUCATION

International Academic Conference
Berehove, 30–31 March, 2023

Selected papers

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

**ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 30–31 березня 2023 року

Збірник наукових праць

ЗУІ ім. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ
Берегове
2024

УДК 370:061.3

В 41

Збірник наукових праць містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування», яка відбулася 30–31 березня 2023 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.

Рекомендовано до видання у друкованій та електронній формі (PDF) рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (протокол №1 від «25» січня 2024 року)

Підготовлено до видання кафедрою педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти спільно з Видавничим відділом Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

За редакцією:

Емьовке Берсхауер-Олас, Єва Гуттерер, Лідіко Греба та Каталін Поллоі

Технічне редагування та верстка: *Олександр Добош, Ласло Вездел та Вівієн Товт*

Коректура: *Лідіко Гріца-Варцаба, Лідіко Греба та Катерина Лізак*

Дизайн обкладинки: *Вівієн Товт*

УДК: *Бібліотека ім. Опаци Черв Яноша при ЗУІ ім. Ф.Ракоці II*

Відповідальний за випуск:

Олександр Добош (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

Матеріали наукового видання рецензовані Науковою радою міжнародної науково-практичної конференції.

За зміст наукових праць відповідальність несуть автори.

Проведення конференції та друк видання здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Карпатської України 36, м. Ужгород, 88006. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

ISBN 978-617-8143-15-2 (палітурка)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

© Автори, 2024

© Редактори, 2024

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, 2024

II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

**KRÍZISHELYZETEK
HATÁSA ÉS KIHÍVÁSAI
AZ OKTATÁSBAN**

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2023. március 30–31.

Tanulmánykötet

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Beregszász
2024

ETO 370:061.3

K-95

A kiadvány a 2023. március 30-31-én Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszéke által rendezett *Krizishelyzetek hatása és kibívásai az oktatásban* című nemzetközi tudományos konferencián elhangzott előadások szerkesztett anyagát tartalmazza.

Nyomtatott és elektronikus formában (PDF-fájlformátumban) történő kiadásra javasolta
a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2024. január 25., 1. számú jegyzőkönyv).

Kiadásra előkészítette a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlege és Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszéke.

Szerkesztette:

Berghauer-Olasz Emőke, Hutterer Éva, Greba Ildikó és Pally Katalin

Műszaki szerkesztés és tördelés: *Dobos Sándor, Vezsdel László és Tóth Vivien*

Korrektúra: *Griexa-Varcaba Ildikó, Greba Ildikó és Lizák Katalin*

Borítóterv: *Tóth Vivien*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felel:

Dobos Sándor (a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Kiadói Részlegének vezetője)

A kötetben található tanulmányokat a konferencia Tudományos Tanácsa lektorálta.

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

**A konferenciát és a kiadvány megjelentetését
Magyarország kormánya támogatta**

Kiadó: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (cím: 90 202, Beregszász, Kossuth tér 6. E-mail: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

Nyomdai munkálatok: „RIK-U” Kft. (cím: 88 006 Ungvár, Kárpáti Ukrajna u. 36. E-mail: print@rik.com.ua)

ISBN 978-617-8143-15-2 (keményfedelű)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

© A szerzők, 2024

© A szerkesztők, 2024

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2024

FERENC RAKOCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE
OF HIGHER EDUCATION

**CHALLENGES AND EFFECTS
OF CRISIS SITUATIONS
ON EDUCATION**

International Academic Conference
Berehove, 30-31 March 2023

Selected papers

Transcarpathian Hungarian College
Berehove
2024

UDC 370:061.3

K-95

The publication contains materials of the international academic conference on *Challenges and Effects of Crisis Situations on Education*, organised by the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education and Management of Educational Institutions of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in Berehove on 30–31 March 2023.

Recommended for publication in printed and electronic form (PDF file format)
by the Academic Council of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education (record No. 1 of January 25, 2024)

This volume of conference materials has been prepared by
the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education
and Management of Educational Institutions and the Division of Publishing
of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

Edited by:

Emőke Berghauer-Olasz, Éva Hutterer, Ildikó Greba and Katalin Pally

Technical editing and pagination: *Sándor Dobos, László Vezsdel and Vivien Tóth*

Proof-reading: *Ildikó Gricza-Varcaba, Ildikó Greba and Katalin Lizák*

Cover design: *Vivien Tóth*

Universal Decimal Classification (UDC): *Apáczai Csere János Library of Ferenc Rakoczi II
Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing:

Sándor Dobos (head of the Division of Publishing of Ferenc Rakoczi II
Transcarpathian Hungarian College of Higher Education)

Selected papers were proofread by the Scientific Board
of the international academic conference.

Authors are responsible for the content of the conference materials.

**The conference and the publication of selected papers
sponsored by the government of Hungary.**

Publishing: Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Address:
Kossuth square 6, 90202 Berehove, Ukraine. E-mail: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

Printing: “RIK-U” LLC (Address: Carpathian Ukraine Street 36, 88006 Uzhhorod, Ukraine.
E-mail: print@rik.com.ua)

ISBN 978-617-8143-15-2 (hardback)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

© Authors, 2024

© Editors, 2024

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2024

A KONFERENCIA TUDOMÁNYOS TANÁCSA

- Dr. habil. Bárczi Zsófia egyetemi docens, dékán** – Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-Európai Tanulmányok Kara (Szlovákia)
- Prof. Dr. Bida Olena egyetemi tanár, tanszékvezető** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék (Ukrajna)
- Prof. Dr. Csernicskó István egyetemi tanár, az MTA tagja, rektor** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna)
- Dr. Grabovac Beáta rendkívüli egyetemi tanár** – Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szerbia)
- Prof. Dr. med. Grezsa Ferenc címzetes egyetemi tanár** – Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Továbbképző Központ (Magyarország)
- Dr. habil. Hanák Zsuzsanna egyetemi docens, intézetvezető** – Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet (Magyarország)
- Dr. habil. Híves-Varga Aranka egyetemi docens, intézetvezető** – Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet (Magyarország)
- Prof. Dr. Komár Olga egyetemi tanár** – Pavlo Ticsina Umányi Állami Pedagógiai Egyetem, Az Elemi Iskolai Oktatás Módszertana és Innovációs Technológiák Tanszék (Ukrajna)
- Dr. habil. Lidia Marszałek** – Mazóviai Akadémia, Plock (Lengyelország)
- Dr. Orosz Ildikó főiskolai docens, elnök** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna)
- Prof. Dr. Osadchenko Inna egyetemi tanár** – Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Szociális Munka és Rehabilitáció Tanszék (Ukrajna)
- Prof. Dr. Prima Raisza egyetemi tanár** – Leszja Ukrajinka Volinyi Nemzeti Egyetem, Az Elemi Iskolai Oktatás Elmélete és Módszertana Tanszék (Ukrajna)
- Prof. Dr. Pusztai Gabriella egyetemi tanár, az MTA tagja, intézetvezető** – Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet (Magyarország)
- Prof. Dr. Tóth Péter egyetemi tanár** – Selye János Egyetem, Neveléstudományi Tanszék (Szlovákia)

НАУКОВА РАДА КОНФЕРЕНЦІЇ

Барці Жофія, доктор габілітований, доцент, декан факультету центральноєвропейських студій Університету Костянтина Філософа в Нітрі (Словакія)

Біда Олена Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

Ганак Жужанна, доктор габілітований, доцент, директор інституту психології Католицького університету імені Кароля Естергазі (Угорщина)

Гівеш-Варга Аранка, доктор габілітований, доцент, директор інституту освітніх, педагогічних наук Печського університету (Угорщина)

Грабовац Беата, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальних і гуманітарних наук Новосадського університету (Сербія)

Грежа Ференц, психіатр, професор інституту післядипломної психологічної освіти Реформатського університету імені Гашпара Каролі, Інститут психології (Угорщина)

Комар Ольга Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Україна)

Маршалек Лідія, доктор габілітований, професор Мазовецької академії в Плоцьку (Польща)

Орос Ільдико Імріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, президент Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

Осадченко Інна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Україна)

Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (Україна)

Пустаї Габрієлла, доктор педагогічних наук, професор, член Угорської академії наук (УАН), директор інституту освіти і культури Дебреценського університету (Угорщина)

Товт Петер, доктор педагогічних наук, професор кафедри освітніх, педагогічних наук Університету імені Яноша Шее (Словаччина)

Черничко Степан Степанович, доктор гуманітарних наук, професор, член Угорської академії наук (УАН), ректор Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

SCIENTIFIC COUNCIL OF THE CONFERENCE

Zsófia Bárczi, DSc, professor, dean – Constantine the Philosopher University in Nitra, Fakulte stredoeurópskych štúdií (Slovakia)

Olena Bida, DSc, professor, head of department – Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education and Management of Educational Institutions (Ukraine)

István Csernicsekó, DSc, professor, full member of the Hungarian Academy of Sciences (MTA) rector – Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)

Beáta Grabovac, PhD, associate professor – University of Novi Sad, Hungarian Language Teacher Training Faculty, Faculty of Social and Human Sciences (Serbia)

Ferenc Grezsa MD, honorary professor – Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary, Institute of Psychology (Hungary)

Zsuzsanna Hanák, DSc, professor, director of institute – Eszterházy Károly Catholic University, Institute of Psychology (Hungary)

Aranka Híves-Varga, DSc, professor, director of institute – University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Hungary (Hungary)

Olha Komar, DSc, professor, head of department – Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Department of professional methods and innovative technologies in primary school (Ukraine)

Lidia Marszałek, DSc, professor – Akademia Mazowiecka w Plocku (Poland)

Ildikó Orosz, PhD, associate professor, president – Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)

Inna Osadchenko, DSc, professor – National University of bioresources and nature management of Ukraine, Department of social work and rehabilitation (Ukraine)

Raisa Prima, DSc, professor, head of department – Lesya Ukrainka Volyn National University, Department of Theory and Methodology of Primary Education (Ukraine)

Gabriella Pusztai, DSc, professor, full member of the Hungarian Academy of Sciences (MTA) director of institute – University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management (Hungary)

Péter Tóth, DSc, professor – J. Selye University, Faculty of Education (Slovakia)

TARTALOM / ЗМІСТ / CONTENT

<i>Empirikus és neveléstörténeti kutatások eredményei / Результати емпіричних та історико-педагогічних досліджень / Results of empirical and educational historical research</i>	19
<i>Boldizsár Boglárka – Cseri Kinga – Sipos Judit: MAGYAR ÉS SZLOVÁK EGYETEMISTÁK TANULÁSI ÉS ÉLETVITELI VÁLTOZÁSAINAK VIZSGÁLATA A VILÁGJÁRVÁNY IDEJÉN</i>	21
<i>Csoóri Zsófia: A KÁRPÁTALJAI TANÍTÓKÉPZÉS SZERVEZÉSI ÉS PEDAGÓGIAI ALAPJAI A CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG IDEJÉN (1919–1938)</i>	35
<i>Inántsý-Pap, Ágnes – Szilágyi, Barnabás: THE SEARCH FOR GREEK CATHOLIC IDENTITY THROUGH UPBRINGING AND EDUCATION</i>	47
<i>Kinczerová Adriana – Szabó L. Dávid: A PANDÉMIA HATÁSA AZ ERASMUS+ MOBILITÁSOKRA A SELYE JÁNOS EGYETEMEN</i>	55
<i>Molnár, Nikoletta: TEACHER-STUDENT COMMUNICATION CHARACTERISTICS AND THE CRISIS SITUATION</i>	67
<i>Pallay Katalin – Nagy-Füzesséry Bernadett: A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA ÉS AZ UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM MAGYAR HALLGATÓI KÖZÖTTI TÁRSAS KAPCSOLATOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA ÉS EZEK HATÁSA A KÉT INTÉZMÉNY HALLGATÓINAK EREDMÉNYESSÉGÉRE</i>	77
<i>Szabó L. Dávid – Sýkora Hernády Katalin: A KOMMUNIKÁCIÓS KOMPETENCIA MEGJELENÉSE A SZLOVÁKIAI ÉS A MAGYARORSZÁGI ÁLTALÁNOS ISKOLÁS OLYAN PEDAGÓGIAI DOKUMENTUMOKBAN, AMELYEK A DUALIZMUS KORSZAKÁVAL FOGLALKOZNAK</i>	101
<i>Szalay Ignác: A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ELŐTTI MAGYAR KÖZÉPISKOLAI TÖRTÉNELEMKÖNYVEK ILLUSZTRÁCIÓI</i>	111
<i>Varga, Aranka: VULNERABLE GROUPS IN CRISIS SITUATIONS: HOW TO SUPPORT ROMA STUDENTS' COPING STRATEGIES</i>	119
<i>Vincze Tamás András: MAGYAR ARISZTOKRATA HÖLGYEK PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGE A XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN</i>	129

<i>Oktatásszervezési és távoktatási tapasztalatok / Досвід організації освітнього процесу та дистанційного навчання / Educational management and distance learning experiences</i>	137
<i>Andl, Helga – Laki, Tamásné: "WE ARE IN THIS TOGETHER" – DISTANCE LEARNING EXPERIENCE IN SMALL SCHOOLS IN A PANDEMIC IN SPRING 2021</i>	139
<i>Андрусик Павло: ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	151
<i>Bernhardt, Renáta: SECONDARY SCHOOL STUDENTS' VIEWS ON DIGITAL EDUCATION IN RELATION TO ONLINE OPPORTUNITIES IN HIGHER EDUCATION</i>	157
<i>Чичук Антоніна – Кучай Олександр – Гуттерер Єва – Візавер Вікторія: НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ І ВОЄННОГО СТАНУ</i>	167
<i>Dezső, Renáta Anna: "ALL'S WELL THE END'S WELL"? CHALLENGES AND LESSONS LEARNT OF AN INTERNATIONAL PEDAGOGY BACHELOR PROGRAM INTRODUCED IN THE MIDDLE OF THE COVID 19 PANDEMIC</i>	173
<i>Dudás János – Holovács József: ONLINE INFORMÁCIÓS RENDSZER KÉSZÍTÉSE AZ OKTATÁSI FOLYAMATOK ADMINISZTRÁLÁSÁRA A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA RÉSZÉRE</i>	183
<i>Furcsa, Laura: PERCEIVED BENEFITS OF ONLINE ORAL EXAMINATIONS AT UNIVERSITIES</i>	191
<i>Fábián Márta – Bárány Erzsébet – Lechner Ilona – Huszti Ilona: A RÁKÓCZI-FŐISKOLA HALLGATÓINAK ATTITÚDJE A (NYELV)TANULÁSHOZ A TÁVOKTATÁS SORÁN</i>	199
<i>Kecskés Judit: KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK A MAGYAR ALAPSZAKOS KÖZÖS KÉPZÉS FINNUGOR NÉPEK ÉS NYELVEK C. TÁRGYÁNAK OKTATÁSÁBAN</i>	215
<i>Magyar, Ágnes: HOW HAVE SECONDARY SCHOOL STUDENTS EXPERIENCED DIGITAL WORK SCHEDULES?</i>	225
<i>Prescott-Pickup, Francis J: DISTANCE LEARNING DURING THE COVID-19 PANDEMIC: THE EXPERIENCE OF STUDENTS IN A LARGE HUNGARIAN UNIVERSITY</i>	235
<i>Прядко Олександр: ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ</i>	247

<i>Oktatástechnológiai innovációk / Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі / Innovative educational technologies</i>	251
<i>Árva, Valéria – Márkus, Éva – Trentinné Benkő, Éva: APPLICATION OF EARLY LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY IN DIGITAL EDUCATION. A RESEARCH PROJECT BY THE HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES AND THE FACULTY OF PRIMARY AND PRESCHOOL EDUCATION, EÖTVÖS LORÁND UNIVERSITY</i>	253
<i>Baksa Adrien – Sztojka Mirosláv: A PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS TANÍTÁSA-TANULÁSA MATEMATIKA-ÓRÁN</i>	267
<i>Csucska Petra – Csopák Éva: AZ OLVASÁS IRÁNTI ATTITŰD VIZSGÁLATA AZ ESZENYI BÁZISISKOLA ALSÓ TAGOZATOS TANULÓINAK KÖRÉBEN</i>	275
<i>Jaskóné Gácsi, Mária: GAMIFICATION – TESTS OF STRENGTH IN THE DIGITAL SPACE FROM AN EDUCATOR'S PERSPECTIVE</i>	283
<i>Gonda, Zsuzsa: THE FEATURES OF TEACHING METHODS IN ONLINE HUNGARIAN LANGUAGE AND LITERATURE LESSONS DURING PANDEMIC</i>	295
<i>Гікоб Андрія: РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ</i>	307
<i>Molnár, Ákos – Prisztočka, Gyöngyvér: THE POSSIBILITY OF A NEW TREND IN THE TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION IN SCHOOLS</i>	313
<i>Nagy Béla: A GENETIKA ONLINE OKTATÁSÁNAK SAJÁTSÁGAI</i>	327
<i>Nagy-Kolozsvári, Enikő – Fábrián, Márta – Huszti, Ilona: USING GAMES IN THE YOUNG LEARNER ENGLISH CLASSROOM IN TRANSCARPATHIA</i>	333
<i>Papp, Beáta: HUNGARIAN-ITALIAN BILINGUAL EDUCATION IN THE LIGHT OF PUBLIC EDUCATION POLICY</i>	343
<i>Papp Gabriella: ONLINE FELÜLETEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA OKTATÁSSZERVEZÉS ÉS E-TEST SZERKESZTÉSE CÉLJÁBÓL</i>	351
<i>Tadeyeva Maria – Tadeyev Petro – Pávlovics Judit: INNOVÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK FEJLŐDÉSE A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN</i>	359

<i>Szabó L. Dávid: A KOMMUNIKÁCIÓS KOMPETENCIA DIGITÁLIS FELADATOKKAL VALÓ FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 7. ÉVFOLYAMÁN A DUALIZMUS KORSZAKÁNAK TANÍTÁSÁKOR</i>	367
<i>Az ukrainai oktatás helyzete a pandémia és a háborús körülmények között / Стан освіти в Україні в умовах пандемії та війни / The educational situation in Ukraine during the pandemic and war</i>	379
<i>Борисюнок Максим: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	381
<i>Васютіна Тетяна: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 013 «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»</i>	387
<i>Височан Леся: ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ” У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ</i>	395
<i>Джандя Галина: ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ</i>	401
<i>Дзямко Вікторія – Дзямко Віталій: ТРАНСФОРМАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ</i>	405
<i>Золотаренко Тетяна: ДОСВІД ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У НОРВЕГІЇ</i>	411
<i>Кіт Галина: НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ОРІЄНТАЦІЯ НА ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ</i>	417
<i>Коломісць Дмитро – Івашкевич Євген – Тертична Таїсія: РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ</i>	425
<i>Лазаренко Наталія – Коломісць Алла – Жовнич Олеся: МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ</i>	431
<i>Орос Ільдико – Біда Олена – Кучай Тетяна: ОСВІТА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ І НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	435

<i>Осердчук Ольга</i> : ОРГАНІЗАЦІЯ ПАРТНЕРСТВА ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ З МЕТОЮ ЯКІСНОГО МОНІТОРИНГУ	443
<i>Силадій Іван – Маринець Надія</i> : ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ГЛОБАЛЬНОГО ВИМІРУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	449
<i>Хижняк Інна</i> : ПРОБЛЕМАТИКА НАУКОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	455
<i>Чопак Єва</i> : МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	463
<i>Шука Галина</i> : ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ЗА ВИБОРОМ.....	469
<i>Inklúzió – lelki egészség – egészség tudatosság – perspektívák / Інклюзія – психічне здоров'я – усвідомлене ставлення до здоров'я – перспективи / Inclusion – mental health – health awareness – perspectives.....</i>	477
<i>Атроценко Тетяна</i> : ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ	479
<i>Berghauer-Olasz Emőke</i> : MENTÁLHIGIÉNÉS TÁMOGATÓ CSOPORT LEHETŐSÉGEI A FELSŐOKTATÁSBAN.....	485
<i>Biró Brigitta</i> : RAJZFEJLŐDÉSI SAJÁTOSÁGOK ÓVODÁS- ÉS KISISKOLÁSKORBAN	497
<i>Bús Ágnes – Bús Éva – Kovács-Bogya Tünde – Szántainé Baráth Anita</i> : SZEREPKONFLIKTUSOK A FELSŐOKTATÁSBAN A PANDÉMIA IDEJÉN	507
<i>Ceglédi Tímea – Fekete Dorottya – Pusztai Gabriella</i> : ÉRTÉKEK A REZILIENS PEDAGÓGUSOK ÉLETÚTJAIBAN.....	517
<i>Csebil Anikó</i> : TESTI ÉS LELKI EGÉSZSÉG, SPORTOLÁSI SZOKÁSOK A FŐISKOLAI CAMPUSON A PANDÉMIA IDŐSZAKÁBAN.....	523
<i>Erdei, Róbert</i> : A PROGRAMME TO FOSTER RESILIENCE AMONG KINDERGARTEN CHILDREN.....	531
<i>Гребя Ілдіко – Шелельо Тетяна – Гаврилюк Ілона</i> : БУЛІНГ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ТА ВПЛИВ РІЗНИХ ФАКТОРІВ НА ЙОГО РОЗВИТОК	539

<i>Hanák Zsuzsanna</i> : ÁLLAPOT- ÉS VONÁSSZORONGÁS VIZSGÁLATA EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN.....	545
<i>Kiss Magdaléna</i> : TANÁRI ATTITŰD A VAKOK OKTATÁSÁBAN.....	553
<i>Kondé Zoltán – Kovács Judit</i> : A COVID-TAPASZTALATOK ÖSSZEFÜGGÉSE A COVIDDAL KAPCSOLATOS IMPLICIT BEÁLLÍTÓDÁSOKKAL.....	561
<i>Kós Nóra</i> : KRÍZISHELYZETBEN ADÓDÓ TRAUMA TERÁPIÁJA.....	571
<i>Lestyán Erzsébet</i> : KRÍZISHELYZETEK MEGOLDÁSA PEDAGÓGIAI MÓDSZEREKKEL	579
<i>Михайлович Кристина</i> : ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ УГОРЩИНИ.....	587
<i>Пісняк Валентина</i> : ІНКЛЮЗІЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЯК ПІДТРИМАТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	593
<i>Sándor Zita</i> : COVID–19-JÁRVÁNY MEGÉLÉSE ÉS BIOPSZICHOSZOCIÁLIS HATÁSA EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN	599
<i>Simon Gabriella</i> : AZ ONLINE OKTATÁS HATÁSAI A PANDÉMIA ALATT, LEHETŐSÉGEINK.....	615
<i>Sütő Éva</i> : TÁPLÁLKOZÁSI SZOKÁSOKAT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK KISISKOLÁSKORBAN A PANDÉMIA IDEJE ALATT.....	625
<i>Sýkora Hernády Katalin – Horváth Kinga – Pribéck László – Szabó L. Dávid</i> : A TÁVOKTATÁS HATÁSA A TANÁRI ÉNHATÉKONYSÁGRA	635

A KOMMUNIKÁCIÓS KOMPETENCIA DIGITÁLIS FELADATOKKAL VALÓ FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 7. ÉVFOLYAMÁN A DUALIZMUS KORSZAKÁNAK TANÍTÁSÁKOR

Szabó L. Dávid

Selye János Egyetem
122875@student.ujs.sk

Szakirodalmi áttekintés

Először tisztázzuk a hagyományos tankönyv fogalmát. Néhány, távolabbi múltból is bemutatott példával illusztráljuk a tankönyv fogalmának értelmezését, annak változását. A magyar pedagógiai lexikon ezt az értelmezést tárja elénk: „*Tankönyvnek nevezük azt a tanítást, illetve tanulást támogató könyvet, amely felöleli azokat az ismereteket a tudomány, az irodalom, művészet, ipar, kereskedelem stb. köréből, amelyeket el akarunk sajátítani, illetve sajátíttatni.*” (Magyar Pedagógiai Lexikon, II. kötet, 1934, 784.)

Volk und Wissen Verlag (1967, 64.) tézise szerint „*Tankönyvön olyan könyv vagy brosúra alakú oktatási eszközt értünk, melyből a tanulók a pedagógus által irányított oktatási és nevelési folyamat során ismereteket és képességeket sajátítanak el, szilárd szemléletet és meggyőződést meríthetnek.*”

Ellington–Harris (1986, 169.) szerint a tankönyv „*olyan, az oktatás szolgálatában álló könyv, amely rendszerezett, érthető és fokozatosan előrehaladó formában egy tantárgy vagy szakterület anyagát tartalmazza, s amely ekképpen a szóban forgó tantárgy vagy szakterület tanítása vagy tanulása során az elsajátítandó ismeretek alapvető forrása-ként alkalmazható.*”

Ábrahám (1993, 3.) szerint „*a tankönyv fogalmát különféleképpen lehet megadni: mondhatjuk azt, hogy minden olyan könyv, amely ismeretgyarapításra szolgál, tankönyv. Az értelmezés igen tág, hiszen így tankönyvnek nevezhetnénk például a telefonkönyvet is.*”

Látjuk, hogy a különböző időszakokból származó tankönyv-meghatározások között találkozhatunk különbségekkel – olyan ismereteket ölel fel, amelyeket el szeretnénk sajátítani, azonban vannak olyan aspektusok, amelyek a legtöbb definícióban megtalálhatók –, mindenképpen a könyvnek egy változatáról beszélünk. Ezt követően az okostankönyv fogalmával is meg kell ismerkednünk közelebbről.

Ehhez két definíciót kell alaposabban megvizsgálunk. Az első definíció szerint: „*Az okostankönyv olyan digitális tankönyv, amely egyesíti a korszerű technológiákkal*

létrehozott weblapok és webes szolgáltatások funkcióit. Olvasásához és használatához mindössze egy böngészőprogram szükséges” – olvasható a Nemzeti Köznevelési Portál oldalán (nkp.hu).

A másik meghatározás szintén az NKP oldalán található, miszerint *„az okostankönyvek a weben megszokott élményt kínálják tanárnak és diáknak egyaránt. Ezek a tankönyvek nem pusztán a papírtankönyvek digitalizált változatai, hanem sok ezer kiegészítő digitális taneszközt tartalmaznak: videókat, képeket, hanganyagokat és interaktív feladatokat. Soha nem tapasztalt lehetőségeket biztosítanak a tanárok számára: interaktív feladatokat készíthetnek a diákjaiknak, és megoszthatják azokat velük, sőt, ha regisztrálnak, igényeik szerint alakíthatják át a tankönyveket*” (nkp.hu).

A két fenti definíció alapján elmondható, hogy az okostankönyvek valamivel többet és reményeink szerint minőségileg jobbat kínálnak számunkra a hagyományos, papír alapú tankönyveknél. Hogy ez valóban így van-e, azzal a tanulmány gyakorlati részében fogunk még foglalkozni.

Abban talán mindannyian megállapodhatunk, hogy az oktatás digitalizációs folyamatára mindenképpen szükségünk van, amit akár a pandémia berobbanása, vagy éppen a háború kirobbanása is alátámasztott. Fekete (2022, 97.) szerint *„az első távoktatási időszakhoz képest kijelenthetjük, hogy nemcsak ott növekedett az online felületek mennyisége, ahol térképhez kapcsolódó gyakorlatokat végezhetnek, hanem a felületek minősége is jelentős mértékben javult. Nehéz lenne felsorolni azt, hogy az interneten jelenleg hányféle platformon található a diákok és tanárok térképhez kapcsolódó feladatokat*”.

Fekete felhívja a figyelmünket az online felületek, illetve az online felületeken megtalálható gyakorlatok, feladatok utóbbi időben való mennyiségbeli és minőségbeli növekedésére a térképes feladatok nézőpontjából, azonban ez a megállapítás nemcsak a térképes feladatokra igaz.

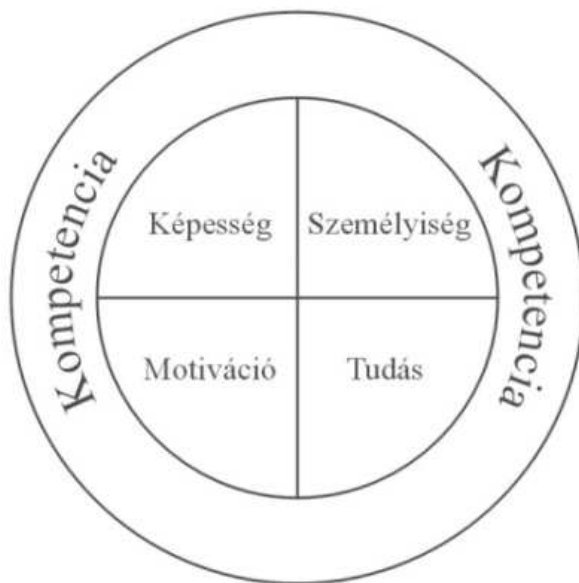
A legtöbb ilyen online elérhető feladatnál pozitívként emelhetjük ki, hogy a tanulók azonnali visszacsatolást kapnak az általuk adott válaszok eredményességéről, ami különös fontos a mai generációnknál, mivel ők már egy olyan korcsoportnak a tagjai, akik igénylik az azonnali visszacsatolást, és rögtön a feladat elvégzése után hasznosítható információt szeretnének kapni (H. Tomesz 2017, 39–52.).

Jelen kutatásunkban még fontos szót ejtenünk a kommunikációs kompetencia fogalmáról is. A kompetencia általános definiálására csak röviden térünk ki. Tóth és Horváth (2021, 152.) a kompetencia nem szinonimája a képességnek (skill), hanem inkább képesség (ability) a komplex feladatok adott kontextusban történő sikeres megoldására. Hozzáteszik, hogy hétköznapi értelemben azok a kompetenciák fontosak, amelyek a munkába álláshoz, az élet-

hez és a korszerű műveltség megszerzéséhez elengedhetetlenül szükségese-
k, egyéni társadalmi és gazdasági szinten egyaránt.

A kompetencia fogalmának tisztázásához Klein és Klein (2012, 66–68.)
definíciói is hozzájárultak. Szerintük a munkakészség (competence) „*egy konkrét
munka sikeres elvégzéséhez, egy konkrét munkahelyi cél eléréséhez szükséges tudás, képesség
alkalmazását jelenti*”, valamint a kompetencia (competency) „*olyan viselkedéses jel-
lemzőkkel leírható tulajdonságokra vonatkozik, amelyek meghatározzák a teljesítményt*”.

Tóth és Horváth (2021, 155.) a kompetenciát a következő ábra segítsé-
gével értelmezte Klein és Klein (2012) alapján (1. ábra). Az ábra segítségével
láthatjuk, hogy a kompetencia egy összetett fogalom, mely magában kell, hogy
foglalja a képesség, a személyiség, a motiváció, valamint a tudás komponense-
it, amik így együtt alkotnak egy teljes egészet.

1. ábra. Kompetencia

Forrás: Tóth és Horváth (2021, 155.)

A kommunikációs kompetencia esetében azt értjük, amikor a tanuló az álta-
lános iskola megkezdésekor, tehát a nevelés és az oktatás kezdeti szakaszá-
ban kommunikációs szándékkal először az anyanyelvén, ezt követően pedig
más nyelven, illetve nyelveken mind szóban, mind írásban, valamint különféle
digitális eszközök igénybevételével olyasfajta információcserét folytat, amely
során a gondolatait és az érzéseit hatékonyan kifejezi.

„A kommunikáció egyes tanulók esetében alternatív/ augmentatív kommunikációs módokon valósul meg. Az információcsere a hagyományos vizuális és auditív, valamint a komplexitást új összetételben hordozó digitális csatornák széles körére terjed ki; az interakció a tudományterületek, a művészetek, illetve a társadalmi kontextusok széles skáláján valósul meg.” (Katona 2020, 10.)

Összefoglalva a kommunikációs kompetenciák alatt azt értjük tehát, hogy az adott tanuló képes hatékonyan kapcsolatot teremteni az őt körülvevő emberekkel, valamint aktívan részt tud venni interakciókban, továbbá helyesen és hatékonyan tudja használni mind az anyanyelvét, mind pedig az általa tanult idegen nyelvet, illetve nyelveket. Jelen tanulmányunk esetében az aktív interakciókban való részvétel, valamint a nyelv hatékonyan való használata a gyermekek anyanyelvére, tehát a magyarra vonatkozik.

Katona (2020, 11.) a kommunikációs kompetenciák alatt érti azt is, hogy a gyermekek képesek „*médiatartalmakat, szövegeket és mozgóképes produktumokat alkotni, valamint tudatosan használják a digitális technológia kínálta eszközöket, lehetőségeket*” is. A történelem oktatása során is kiemelkedő szerep jut a kommunikációnak mind a megértés és befogadás oldaláról, mind pedig a kifejezés oldaláról.

Véleményünk szerint, ha a kommunikációs kompetenciák hiányoznak vagy hiányosak, a tanulók nem lesznek képesek megérteni a történelmi szövegeket, illetve tanári magyarázatokat sem, így számukra a történelemórák érthetetlenek és unalmasak lehetnek, ezért is fontos ezen kompetenciák fejlesztése és szintre hozása.

A kutatás céljának meghatározása

Kutatásunk célja feltérképezni, hogy a vizsgált tankönyv választott fejezete és az online felületen megtalálható okostankönyv választott fejezete között van-e tartalmi eltérés. Továbbá megvizsgálni, hogy a Nemzeti Köznevelési Portálon található, a dualizmus korszakához kapcsolódó feladatok irányulnak-e a kommunikációs kompetenciák fejlesztésére. A kutatás egy újabb feladattípus ajánlásával zárul, mely feladatok célzottan a kommunikációs kompetenciák fejlesztésére irányulnak. A 7. osztályban aktuálisan (2022/2023-as tanév) használt történelem tankönyv:

TÓTH Attila (2020): *Történelem 7. az általános iskolások számára*. Oktatási Hivatal. ISBN 978 963 436 2302

A 7. osztályos történelemtankönyv rövid bemutatása

Mivel a pedagógiai dokumentumok szerint a dualizmus korát Magyarországon a hetedik évfolyamban tanulják a tanulók, ezért a 7. osztályos történelem-tankönyvet vizsgáljuk. Az alábbiakban első lépésként a tankönyv struktúráját

nézzük meg röviden. Ezt követően csak azzal a fejezettel foglalkozunk, amely a dualizmus korát tárgyalja, mást a jelen tanulmány keretein belül nem vizsgálunk. A Magyarországon a 7. évfolyamban használt tankönyv 234 oldalt tesz ki (borító, tartalom, források és kislexikon nélkül számolva). A fejezet címe *A dualizmus kora* és 20 oldal terjedelmű, ha nem számoljuk bele a fejezet első és utolsó oldalát, amelyeken csak 1-1 kép látható.

A vizsgált tankönyv választott fejezete és az online felületen megtalálható okostankönyv választott fejezetének összehasonlítása

A vizsgált tankönyvben a dualizmus korával foglalkozó fejezet a 29. oldalon kezdődik és az 50. oldalon fejeződik be. A tankönyvben *A dualizmus kora* című fejezet a következő alfejezeteket tartalmazza: A modernizálódó Magyarország, A millenniumi Magyarország, illetve Összefoglalás. Az okostankönyvben két további fejezettel is találkozhatunk, melyet a 2. ábrán láthatunk.

2. ábra. A dualizmus korához tartozó okostankönyv fejezeteinek felosztása *Forrás: nkp.hu*

Az első eltérés a papíralapú és az okostankönyv között a *Fejezetnyitó* c. alfejezet, mely csak az okostankönyvben található meg. Tartalmát tekintve ez egy nagyon rövid alfejezet, amely egy bekezdésben összefoglalja a XIX. század második felének magyar vonatkozásait, valamint előrevetíti 6 pontban, hogy mit tudhatunk majd meg ebből a fejezetből, végül pedig 4 pontban összefoglalja,

hogy mit tanulhatunk meg az adott fejezetből. Feladatokat, utasításokat vagy egyéb, a mi vizsgálatunk szempontjából releváns információt nem tartalmaz.

A második eltérés a *Projektfeladat* c. alfejezet, mely szintén csak az okostankönyvben található meg. Ennek a projektnek a célja, hogy a tanulók poszteren mutassák be a dualizmus korának korszakalkotó találmányait, fel-találóit, illetve vállalkozásait. Az okostankönyv külön összefoglalja, hogy mit tanulhatunk meg a projekt során, valamint azt, hogy mit fogunk csinálni a projekt során, továbbá egy táblázatot is tartalmaz, mely a tervezéshez nyújt segítséget. Az okostankönyvben található projekt leírásának tanulmányozását követően megállapíthatjuk, hogy a projekt elkészítését a tankönyv a személyes, osztálytermi jelenlétre alapozza, bár az eszközök és nyersanyagok felsorolásá-nak megtalálható az „*internetes honlapok, laptop, PC*” kifejezések, de ezeknek a bevonása nem tekinthető digitális feladatoknak.

Az okostankönyv harmadik alfejezete megegyezik a papíralapú tan-könyvben található első fejezettel – bár számozása szintén a hármas, mely-nek címe *A modernizálódó Magyarország*. Az okostankönyv és a papíralapú tan-könyv között nagy eltérés tapasztalható ugyanazon az alfejezeten belül. Az okostankönyvben megtalálható néhány feladat is, melyeket a tanulók elvégez-hetnek és azt követően rögtön visszajelzést is kaphatnak a feladatok helyes megoldásáról. Ezek listáját az 1. táblázatban közöljük.

Az okostankönyv negyedik alfejezete megegyezik a papíralapú tankönyvben ta-lálható második fejezettel – bár számozása négyes, melynek címe *A millenniumi Magyarország*. Az okostankönyv és a papíralapú tankönyv között itt is nagy elté-rés tapasztalható ugyanazon az alfejezeten belül. Az okostankönyv ezen alfeje-zete is tartalmaz digitális feladatokat, melyek listáját a 2. táblázatban közöljük.

1. táblázat. Az okostankönyv harmadik fejezetéhez tartozó digitális feladatok listája

Feladat száma	Feladat megnevezése	Típusa
1	Rejtvény a kiegészésről	rejtvény, 4 állítás, egy függőleges megoldás (Bécs) – lásd a 3. ábrán
2	A mezőgazdaság átalakulása	7 állításról eldönteni, hogy iga-zak vagy hamisak
3	A dualizmus gazdasága	helyes válaszok kiválasztása (4 állítás, minden állításnál 4 válaszlehetőség)
4	A dualizmus korának nagyjai	párosítás, 8 állításról eldönteni, hogy a 3 történelmi személy kö-zül melyikre vonatkoznak
5	Hiányos Budapest	hiányos szöveg kiegészítése (6 hi-ányzó rubrika, hozzá 10 szó)

3. ábra. Rejtvény az nkp oldalán. *Forrás: nkp.hu*

2. táblázat. Az okostankönyv negyedik fejezetéhez tartozó digitális feladatok listája

Feladat száma	Feladat megnevezése	Típusa
1	Nemzetiségek a Monarchiában és Magyarországon	helyes válaszok kiválasztása (4 állítás, minden állításnál 4 válaszlehetőség)
2	Együttélés, politikai öntudat a dualizmus korában	5-5 állítás, párok megtalálása
3	Nemzetiségek a dualizmus korában	hiányos szöveg kiegészítése (5 hiányzó rubrika, hozzá 8 szó)
4	Kakukktojások a Hősök terén	2x4 állítás közül megtalálni a kakukktojást
5	Kulturális élet a XIX. században	5 állításról eldönteni, hogy igazak vagy hamisak

Az okostankönyv ötödik alfejezete megegyezik a papíralapú tankönyvben található harmadik fejezettel – bár számozása ötös, melynek címe *Összefoglalás*. Az okostankönyv és a papíralapú tankönyv között itt is nagy eltérés tapasztalható ugyanazon az alfejezeten belül. Az okostankönyv ezen alfejezete is tartalmaz digitális feladatokat, melyek listáját a 3. táblázatban közöljük.

3. táblázat. Az okostankönyv ötödik fejezetéhez tartozó digitális feladatok listája

Feladat száma	Feladat megnevezése	Típusa
1	A Magyar Királyság népességszáma	9 állításról el kell dönteni, hogy lefelé, felfelé vagy nem módosította a Magyar Királyság népességszámát
2	Időutazás a dualizmus korába	6 eseményt időrendi sorrendbe kell tenni
3	Portrék a XIX. századból	6 fénykép – 6 név, ezeket kell párosítani
4	Évszámok, portrék, találmányok a XIX. század végéről	párosítás, összesen 6 pár

A dualizmus korszakához tartozó 14 digitális feladatról megállapíthatjuk, hogy nincs közöttük olyan, amelyet papíralapon – akár a tankönyvben vagy a munkafüzetben, ne tudnának megoldani a tanulók. Mind a „*párosításos*” (összekötős) típusú feladatok, mind az igaz-hamis típusú feladatok, vagy éppen a hiányos szöveg típusú feladatok, sőt az állítások időrendbe helyezése típusú feladatok megoldhatók papíralapon is, nem igényelnek digitális technikát.

A kommunikációs kompetencia digitális feladatokkal való fejlesztési lehetősége

az általános iskola 7. évfolyamán a dualizmus korszakának tanításakor
Kutatásunkban olyan valóban digitális feladat megalkotására szeretnénk kísérletet tenni, amely nem oldható meg papíralapon, és fejleszti a gyermek különböző kompetenciáit, különös tekintettel a kommunikációs kompetenciára. Véleményünk szerint a kiválasztós, párosítós és eldöntendő feladatok nem serkentik gondolkodásra a gyermekeket, hiszen nem maguktól kell rájönniük a helyes válaszra, hanem azt egy listából kell kiválasztaniuk, illetve anélkül tippelhetnek, hogy akár a feladatot végigolvasták volna.

Ezen feladat létrehozásakor az volt a cél, hogy a feladat olyan jellemzőkkel bírjon, amilyenekkel a vizsgált 14 „digitális” feladat nem bír. Ilyen például az, hogy ez a feladat ne legyen megoldható papíralapon, tehát mind a feladat készítésekor, mind pedig a tanuló általi megoldáskor igényelje a digitális technika segítségét is.

Igyekeztünk olyan feladatot létrehozni, ami kifejezetten a kommunikációs kompetenciákat fejleszti, így született meg az az ötlet, hogy a feladat leírása, illetve annak egyes részei ne csak írásban legyenek közölve, hanem hagyatkozzunk a tanuló hallás utáni szövegértési készségeire is, így a feladat egyes momentumait hallás után kell a tanulóknak feldolgozniuk.

A feladatnak a megnevezése: *Találd ki!* Itt természetesen a megoldás lehet egy személy neve, egy település neve vagy bármi más egyéb szó vagy fogalom is, de fontos, hogy a feladat megoldása könnyen megadható legyen a gyermek részéről a hibák elkerülése végett, tehát ne legyenek komplett mondatok. Az aktuális témától függően a megoldások lehetnek akár a következők: Ferenc József, Róma, Athén, 1222, stb.

A példákából láthatjuk, hogy törekedni kell az egyszerűen leírható szavakra vagy nevekre, illetve dátumokra, mivel, ha a tanuló rosszul gépeli be a megoldást (elütés, helyesírási hiba), akkor az amúgy helyes megoldás is helytelené válik. A tanulónak tehát saját magának kell megadnia az általa jónak vélt megoldást, nem pedig egy listából kell azt kiválasztania. Amennyiben a válasz helyes, akkor az ellenőrzést követően a válasz zöldre változik, amennyiben a válasz helytelen, a válasz pirosra, hasonlóan az nkp oldalán lévő „digitális” feladatokhoz, azonban annyi módosítással, hogy a helytelen válasz esetén nem tárja rögtön a tanulók elé a jó választ, hanem esélyt ad arra, hogy a tanuló a választát újragondolja és újrapróbálkozzon.

A MILLENNIUMI MAGYARORSZÁG

• Döntse el a következő állítások meghallgatása után, hogy mire gondoltunk.

Segítség sorszáma	Hangfájl leírása	Hangfájl meghallgatása
1	A magyar országgyűlés elhatározta, hogy méltóképpen ünnepli meg a honfoglalás évfordulóját és az ország ezeréves fennállását.	
2	A millennium tünneppsorozatára készült, melyet végül egy évvel később, 1896-ban rendeztek meg	
3	1896. május 2-án adták át és használhatták először ezt az eszközt az emberek	
4	Ennek a tömegközlekedési eszköznek rekordidő alatt valósult meg a megépítése: mindössze 21 hónapot vett igénybe a kezdetektől a felavatásáig	
5	Ez volt a kontinentális Európa első földalatti vasútvonala, mely a Vörösmarty tér és a Mexikói út között közlekedik még napjainkban is	

Helyes válaszok lehetnek: földalatti, Millenniumi Földalatti Vasút, Kisföldalatti

4. ábra. Demó verzió a feladatra. *Forrás: saját szerkesztés*

A tanuló minden fogalom, hely vagy név kitalálásához legalább 5 segítséget kapjon, melyeket egymás után hallgathat meg. Az 5 hanganyag tartalmazhat egy-egy mondatot, hosszabb szövegrészetet, de akár valamilyen hangeffektet is, például hajókürt, vonatfékezés stb. Az 5 hanganyagot a tanulók többször is meghallgathatják és vissza is térhetnek a már meghallgatottakhoz sorrendtől függetlenül.

A meghallgatások alatt a tanulók fejlesztik a hallás utáni szövegértésüket, melyek a kommunikációs kompetenciák csoportjába tartozik. Értelmezniük kell a hallott szöveget vagy hangeffekteket, majd asszociálniuk kell valamire vagy valakire, és végül saját maguktól kell begépelniük az általuk helyesnek ítélt válaszukat, ami szintén egy újdonság lenne az eddigi „digitális” feladatokhoz képest, hiszen, ha az okoseszközön is, de „írniuk kell”, ami szintén a kommunikációs kompetenciák csoportjába tartozó tevékenység. Erre a feladatra egy demó verziót is készítettünk, melyet a 4. ábrán közlünk.

Konklúzió

Kutatásunk egyik kiindulópontja az volt, hogy ha a kommunikációs kompetenciák hiányoznak vagy hiányosak, akkor a tanulók nem lesznek képesek megérteni a történelmi szövegeket, illetve a tanári magyarázatokat sem, így számukra a történelemórák érthetetlenek és unalmasak lehetnek, ezért is fontos ezen kompetenciák fejlesztése.

Kutatásunkban a 7. osztályban aktuálisan (2022/2023-as tanév) használt történelemtankönyv, illetve az okostankönyv dualizmus korával foglalkozó fejezetét vizsgáltuk. A papíralapú és az okostankönyv között számos eltérést találtunk. Az első eltérés rögtön a *Fejezetnyitó* c. alfejezet, mely csak az okostankönyvben található meg. A második eltérés a *Projektfeladat* c. alfejezet, mely szintén csak az okostankönyvben található meg.

Az okostankönyv további alfejezeteinek (harmadik, negyedik és ötödik) a címe megegyezik a papíralapú tankönyvben található alfejezetek címeivel, de ennek ellenére az okostankönyv és a papíralapú tankönyv között nagy eltérés tapasztalható ugyanazon alfejezeteken belül is. Ennek oka az lehet, hogy az NKP oldalán levő okostankönyv a 2017-ben kiadott történelemtankönyvekkel volt szorosabb szinkronban, azonban az idei tanévtől (2022/2023) kezdve új nyomtatott tankönyvek kerültek forgalomba, ám az ehhez tartozó okostankönyvek nem követték ezt a módosítást.

Az okostankönyvben megtalálható néhány feladat, melyeket a tanulók elvégezhetnek, és azt követően rögtön visszajelzést is kaphatnak a feladatok helyes megoldásáról. Az 5 alfejezet közül összesen 3 tartalmaz „digitális” feladatokat, összesen tizennégyet. A 14 „digitális” feladatról megállapítottuk, hogy nincs közöttük olyan, amelyet papíralapon – akár a tankönyvben vagy a munkafüzetben, ne tudnának megoldani a tanulók. Mind a „*párosításos*” (összekötős) típusú feladatok, mind az igaz-hamis típusú feladatok, vagy éppen a hiányos szöveg típusú feladatok, sőt az állítások időrendbe helyezése típusú feladatok megoldhatók papíralapon is, nem igényelnek digitális technikát.

Kutatásunkban olyan valóban digitális feladat megalkotására tettünk kísérletet, amely nem oldható meg papíralapon, és fejleszti a gyermek különböző kompetenciáit, különös tekintettel a kommunikációs kompetenciára. Véleményünk szerint a kiválasztós, párosítós és eldöntendő feladatok nem serkentik gondolkodásra a gyermekeket, hiszen nem maguktól kell rájönniük a helyes válaszra, hanem azt egy listából kell csak kiválasztaniuk, illetve anélkül tippelhetnek, hogy akár a feladatot végigolvasták volna.

Ezen feladat létrehozásakor az volt a cél, hogy a feladat olyan jellemzőkkel bírjon, amilyenekkel a vizsgált 14 „digitális” feladat nem bír. Ilyen például az, hogy ez a feladat ne legyen megoldható papíralapon, tehát mind a feladat készítésekor, mind pedig a tanuló általi megoldáskor igényelje a digitális technika segítségét is.

Esetünkben a *Találd ki!* megnevezést adtunk eme új feladatnak. A mintafeladatunkban a *Millenniumi föld alatti vasút* (esetleg: földalatti, kisérdalatti) volt a kitalálendő fogalom, melyhez 5 állítást fogalmaztunk meg. Az állítások egyre több és konkrétabb adatot tartalmaznak annak érdekében, hogy a tanulók rá tudjanak jönni a helyes megoldásra. Az állításokat a tanulók nem látják, csupán hallják.

Hisszük, hogy ezen új feladat a meghallgatások révén fejleszti a tanulók hallás utáni szövegértését, mely a kommunikációs kompetenciák csoportjába tartozik. A feladatmegoldás során a tanulóknak gondolkodniuk kell, mivel nem állnak rendelkezésre válaszlehetőségek, melyek közül akár gondolkodás nélkül választhatnak.

Végezetül pedig saját maguktól kell begépelniük az általuk helyesnek ítélt válaszukat, ami szintén egy újdonság lenne az eddigi „digitális” feladatokhoz képest, hiszen, ha az okoseszközön is, de „írniuk kell”, ami szintén a kommunikációs kompetenciák csoportjába tartozó. Bízunk benne, hogy ez az újfajta feladattípus sok lehetőség kínál majd minden pedagógus számára témakörtől és tantárgytól eltekintve is.

Hivatkozott irodalom

- ÁBRAHÁM István (1993): *Kiadói ismeretek. Útmutató tankönyvszerzők- és szerkesztők számára*. Korona Kiadó Kft. Budapest
- ELLINGTON Henry – HARRIS Duncan (1986): *Dictionary of Inmstructional Technology*. Kogan Page: London.
- FEKETE Áron (2022): „Egy érintéssel létrehoztam az egységes Olaszországot” – esettanulmány a térképes képességek digitális térben való fejlesztésének lehetőségeiről. In: Molnár Dániel - Molnár Dóra - Nagy Adrián Szilárd (szerk.): *XXV. Tavaszi Szél Konferencia*. 96–108.
- FINÁCZY Ernő – KORNIS Gyula – KEMÉNY Ferenc (1934, szerk.): *Magyar Pedagógia Lexikon*. (2. kötet) Magyar Pedagógiai Társaság: Budapest.
- H. TOMESZ Tímea (2017): A kommunikációs készségfejlesztés feladatai a felsőoktatásban. In: Szőke-Milinte Enikő (szerk.): *A kommunikációs kompetencia fejlesztése a különböző korcsoportokban*. 39–52.
- KATONA Nóra (2020): *Kiemelt kompetenciaterületek*. Web: <https://www.oktatas2030.hu/wp-content/uploads/2020/05/kiemelt-kompetenciateruletek.pdf> Utolsó megtekintés: 2023. február 26.
- KLEIN Balázs – KLEIN Sándor (2012): *A szervezet lelke*. EDGE 2000 Kiadó, Budapest.
- Nemzeti Köznevelési Portál <https://www.nkp.hu/> Utolsó megtekintés: 2023. március 29.
- Nemzeti Köznevelési Portál: *Digitális eszközök használata* https://www.nkp.hu/tankonyv/digitalis-kultura-11-nat2020/lecke_08_002 Utolsó megtekintés: 2023. március 29.
- TÓTH Péter – HORVÁTH Kinga (2021): *Didaktika. Bevezetés az oktatás elméletébe*. Komárom, Selye János Egyetem.
- Volk und Wissen Verlag (1967): A tankönyv funkciója és szerkesztése. A Volk und Wissen Verlag téziseiből. In: *A korszerű tankönyv*. Tankönyvkiadó: Budapest. 64.

В 41 Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування. Наукове видання (Збірник наукових праць) Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II / Редактори: Емьовке Бергхауер-Олас, Єва Гуттерер, Ілдіко Греба та Каталін Поллої. Берегове: ЗУІ ім. Ференца Ракоці II, 2024. – 652 с. (українською, угорською та англійською мовами)

ISBN 978-617-8143-15-2 (палітурка)

ISBN 978-617-8143-16-9 (PDF)

Збірник наукових праць містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування», яка відбулася 30–31 березня 2023 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.

УДК 370:061.3

Наукове видання

**ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 30–31 березня 2023 року

Збірник наукових праць

2024 р.

Рекомендовано до видання у друкованій та електронній формі (PDF)
рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
(протокол №1 від «25» січня 2024 року)

Підготовлено до видання кафедрою педагогіки, психології, початкової, дошкільної
освіти та управління закладом освіти спільно з Видавничим відділом
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

За редакцією:

Емьовке Бергхауер-Олас, Єва Гуттерер, Ілдіко Греба та Каталін Поллої

Технічне редагування та верстка: *Олександр Добош, Ласло Вездел та Вівісі Товт*

Коректура: *Ілдіко Гріца-Варцаба, Ілдіко Греба та Катерина Лізак*

Дизайн обкладинки: *Вівісі Товт*

УДК: *Бібліотека ім. Опаці Черє Яноша при ЗУІ ім. Ф.Ракоці II*

Відповідальний за випуск:

Олександр Добош (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

Матеріали наукового видання рецензовані Науковою радою
міжнародної науково-практичної конференції.

За зміст наукових праць відповідальність несуть автори.

**Проведення конференції та друк видання здійснено
за підтримки уряду Угорщини.**

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса:
пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)
*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 7637 від 19 липня 2022 року*

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Карпатської України 36, м. Ужгород, 88006. Електронна
пошта: print@rik.com.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 21.05.2024. Шрифт «Garamond».
Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Друк цифровий. Ум. друк. арк. 52,98.
Формат 70x100/16. **Замовл. №**